

Sygn. akt IX Ca 810/18

POSTANOWIENIE

Dnia 6 września 2018 r.

Sąd Okręgowy w Olsztynie IX Wydział Cywilny Odwoławczy

w składzie następującym:

Przewodniczący:	SSO Bożena Charukiewicz (spr.)
Sędziowie:	SO Dorota Ciejek SO Krystyna Skiepmo
Protokolant:	prac. sądowy Izabela Ważyńska

po rozpoznaniu w dniu 6 września 2018 r. w Olsztynie na rozprawie

sprawy z wniosku J. S. (1)

z udziałem B. S. (1), P. S. i M. S.

o stwierdzenie nabycia spadku

na skutek apelacji wnioskodawczyni od postanowienia Sądu Rejonowego w Biskupcu z dnia 15 czerwca 2016 r., sygn. akt I Ns 115/15,

p o s t a n a w i a:

I. zmienić zaskarżone postanowienie w punkcie 1 w ten sposób, że stwierdzić, iż spadek po J. I. (1), córce F. i M., zmarłej 16 marca 2015 roku w O., ostatnio stale zamieszkałej w D., na podstawie testamentu z dnia 14 sierpnia 1998 roku nabyła siostrzenica J. S. (1), córka R. i B. w całości;

II. oddalić apelację w pozostałej części.

Dorota Ciejek Bożena Charukiewicz Krystyna Skiepmo

Sygn. akt IX Ca 810/18

UZASADNIENIE

Wnioskodawczyni J. S. (1) wniosła o stwierdzenie nabycia spadku po J. I. (1), zmarłej 16 marca 2015 roku w O., ostatnio zamieszkałej w D..

W uzasadnieniu podała, że zmarła pozostawiła testament, w którym do spadku powołała J. S. (1). Spadkodawczyni w dniu śmierci była wdową i miała dwoje rodzeństwa, tj. J. S. (2) i B. S. (1).

Uczestnicy postępowania J. S. (2) i B. S. (2) złożyli oświadczenia, w których wskazali, że rezygnują z praw do spadku po J. I. (1).

Postanowieniem z dnia 15 czerwca 2016 r. Sąd Rejonowy w Biskupcu stwierdził, że spadek po J. I. (2) z domu S., córce F. i M., zmarłej dnia 16 marca 2015 r. w O., ostatnio stale zamieszkałej w D., na podstawie ustawy nabyli:

- siostra B. S. (2), z domu S. – córka F. i M.,

- brat J. S. (2) – syn F. i M.,

po 1/2 (jednej drugiej) części spadku każde z nich.

Nakazał nadto wypłacić na rzecz J. S. (1) ze Skarbu Państwa kwotę 233,34 zł tytułem zwrotu niewykorzystanej zaliczki na poczet ogłoszeń w sprawie. Ustalił, że strony ponoszą koszty postępowania związane ze swoim udziałem w sprawie.

Sąd Rejonowy ustalił, że J. I. (2) z domu S., córka F. i M. urodziła się 19 października 1922r. w G.. Jej mąż J. I. (3) zmarł 18 października 1998 roku w L..

J. I. (1) nie posiadała dzieci ani własnych, ani przysposobionych. Posiadała siostrę – B. S. (1) oraz brata J. S. (2).

W dniu 12 czerwca 2014r. został sporządzony testament własnoręczny, czy też holograficzny, który został podpisany przez J. I. (1), w którym do całości spadku powołała swoją siostrzenicę J. S. (1). Testament został podpisany w obecności dwóch świadków W. K. i G. H..

Testament został sporządzony przez J. S. (1), a podpisany został przez J. I. (1) w obecności świadków W. K. oraz G. H..

J. I. (1) zmarła 16 marca 2015 roku w O., w chwili śmierci była wdową, ostatnio stale zamieszkiwała w D..

W skład spadku po J. I. (1) nie wchodzi gospodarstwo rolne, a niniejsze postępowanie jest pierwszym postępowaniem o stwierdzenie nabycia spadku po J. I. (1).

D. 3 września 2015r. J. S. (2) złożył oświadczenie, w którym wskazał, iż rezygnuje z prawa spadkowego po zmarłej J. I. (1) na rzecz J. D. 19 września 2015r. B. S. (2) złożyła oświadczenie, w którym zrzekła się wszelkich roszczeń do spadku po J. I. (1).

W ocenie Sądu Rejonowego uprawnionymi do dziedziczenia z ustawy po spadkodawczyni J. I. (1) są brat J. S. (2) i siostra B. S. (2) po 1/2 części każdy z nich. Sąd uznał jednocześnie, że złożony do akt sprawy testament z dnia 12 czerwca 2014 r. jest nieważny, gdyż nie został w całości nakreślony własnoręcznie przez spadkodawczynię J. I. (1). W konsekwencji nie może on być uznany za testament holograficzny. Nie spełnia on również wymogów testamentu ustnego, gdyż przede wszystkim w dacie sporządzenia przedmiotowego dokumentu nie istniała obawa rychłej śmierci spadkodawczyni. Testament ten nie spełniał również innych warunków testamentu ustnego – nie został bowiem sporządzony przy udziale dwóch świadków. J. S. (1), która była świadkiem sporządzenia testamentu nie mogła być świadkiem sporządzenia testamentu ustanowionego, gdyż dla niej została przewidziana w testamencie korzyść prawna.

Powyższe postanowienie zaskarżyła apelacją wnioskodawczyni zarzucając:

1. sprzeczność istotnych ustaleń Sądu I instancji z treścią zebranego w sprawie materiału dowodowego wskutek naruszenia przepisów postępowania, które mogło mieć wpływ na wynik sprawy, mianowicie:

a) naruszenie art. 670 k.p.c. poprzez pominięcie w toku postępowania o stwierdzenie nabycia spadku kwestii istnienia testamentu notarialnego z dnia 14.08.1998 i jego ważności, pomimo że Sąd spadku był do tego zobowiązany z urzędu,

b) naruszenie art. 227 k.p.c. poprzez pominięcie faktu mającego dla rozstrzygnięcia sprawy istotne znaczenie (tj. faktu w postaci powołania wnioskodawczyni do całości spadku na podstawie testamentu z dnia 14.08.1998), wynikającego ze złożonego przez wnioskodawczynię testamentu J. I. (1) sporządzonego w formie aktu notarialnego w dniu 14.08.1998,

c) naruszenie art. 672, 673 oraz 674 k.p.c. poprzez dokonanie ogłoszeń wezwania, w tym publikację, pomimo że nie było takiej konieczności z uwagi na materiał dowodowy,

d) art. 233 k.p.c. poprzez brak wszechstronnego rozważenia materiału dowodowego, tj. brak rozważań dot. testamentu notarialnego z dnia 14.08.1998,

2. naruszenie przepisu postępowania, tj. art. 328 § 2 k.p.c. poprzez nie odniesienie się w uzasadnieniu przez Sąd I instancji do testamentu notarialnego z dnia 14.08.1998, zarówno w ustaleniach faktycznych jak i rozważaniach prawnych,

3. naruszenie przepisów prawa materialnego, tj. art. 926 § 2 i 941 k.c. poprzez ich niezastosowanie wskutek wadliwego uznania, że nastąpiło dziedziczenie ustawowe, pomimo że spadkodawca powołał wnioskodawczynię do całości spadku na podstawie testamentu notarialnego z dnia 14.08.1998.

Wskazując na powyższe zarzuty wnioskodawczyni wniosła o zmianę zaskarżonego postanowienia i stwierdzenie, że spadek po J. I. (1) na podstawie testamentu, w całości nabyła wnioskodawczyni oraz nakazanie wypłacenia przez Sąd Rejonowy w Biskupcu na rzecz J. S. (1) kwoty 1200 zł, stanowiącej równowartość wpłaconej przez nią zaliczki na poczet ogłoszeń, albowiem ogłoszenia nie były konieczne z uwagi na testament notarialny z dnia 14.08.1998. Ewentualnie wniosła o uchylenie zaskarżonego postanowienia w całości i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi I instancji wraz z pozostawieniem temu sądowi rozstrzygnięcia o kosztach za instancję odwoławczą.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Apelacja jest w większości zasadna.

W pierwszej kolejności wskazać należy, że zgodnie z art. 382 k.p.c., sąd II instancji ma nie tylko uprawnienie, ale wręcz obowiązek rozważenia na nowo całego zebranego w sprawie materiału oraz dokonania własnej, samodzielnej i swobodnej oceny, w tym oceny zgromadzonych dowodów (uzasadnienie postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 17 kwietnia 1998 r., II CKN 704/97). Sąd II instancji nie ogranicza się zatem tylko do kontroli Sądu I instancji, lecz bada ponownie całą sprawę, a rozważając wyniki postępowania przed sądem I instancji, władny jest ocenić je samoistnie. Postępowanie apelacyjne jest więc przedłużeniem postępowania przeprowadzonego przez pierwszą instancję, co oznacza, że nie toczy się ono na nowo.

W niniejszej sprawie słusznie Sąd Rejonowy przyjął, że testament z dnia 12 czerwca 2014 r. jest nieważny, gdyż nie został sporządzony własnoręcznie przez spadkodawczynię, co jest wymogiem koniecznym określonym w art. 949 § 1 k.c. Testament ten nie mógł być również uznany za testament ustny (art. 952 k.c.), z uwagi na niewystarczającą ilość świadków tej czynności.

Natomiast nie ulega wątpliwości, że testament notarialny z dnia 14 sierpnia 1998r. jest testamentem ważnym. Spadkodawczyni J. I. (1) określiła w nim porządek dziedziczenia, powołując do całości spadku wyłącznie wnioskodawczynię. Testament powyższy został otwarty i ogłoszony przez ten sam Sąd Rejonowy w Biskupcu w dniu 25 listopada 2015 r. Testament ten posiada wszelkie cechy wymagane od testamentu notarialnego (art. 79-95 ustawy z dnia 14 lutego 1991 r. Prawo o notariacie, Dz.U. Nr 22, poz. 91). Jego ważność nie była również kwestionowana przez uczestników niniejszego postępowania. Nie można także uznać, że testament ten został odwołany przez sporządzony później testament z dnia 12 czerwca 2014 r. (art. 946 k.c.), gdyż ten późniejszy testament był nieważny.

W konsekwencji brak jest podstaw do przyjęcia by dziedziczenie po spadkodawczyni J. I. (1) odbywało się na innej niż testament z dnia 14 sierpnia 1998 r. podstawie, w tym na podstawie ustawy, jak to przyjął Sąd Rejonowy. Sąd I instancji w ogóle nie odniósł się do kwestii ważności testamentu notarialnego i nie wyjaśnił dlaczego stwierdził nabycie spadku po J. I. (1) na podstawie ustawy, a nie ważnego testamentu notarialnego.

Tymczasem stosownie do art. 926 § 2 i 3 k.c. dziedziczenie na podstawie testamentu wyklucza dziedziczenie na podstawie ustawy, co potwierdzone jest również w orzecznictwie (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 7 maja 1999r., III CKU 19/98). Zgodnie z art. 677 § 1 k.p.c. Sąd orzeka o stwierdzeniu nabycia spadku na rzecz konkretnych osób samodzielnie i zgodnie z przepisami prawa oraz wynikami postępowania dowodowego.

W konsekwencji należało zmienić zaskarżone postanowienie i stwierdzić, że spadek po J. I. (1) na podstawie testamentu notarialnego z dnia 14 sierpnia 1998 r. nabyła wnioskodawczyni J. S. (1) w całości.

W pozostałej części apelacja dotycząca rozstrzygnięcia o kosztach zaliczki na poczet ogłoszeń, podlegała oddaleniu. Skoro żaden zgłaszający się spadkobierca nie złożył zapewnienia spadkowego w trybie art. 671 k.p.c., postanowienie w sprawie o stwierdzenie nabycia spadku mogło zapaść dopiero po wezwaniu spadkobierców przez ogłoszenie (art. 672 k.p.c.). Podejmowane przez sąd czynności poprzedzające wydanie postanowienia o stwierdzeniu nabycia spadku mają doprowadzić do ustalenia rzeczywistych spadkobierców, a nie tych postulowanych przez wnioskodawcę, czy uczestników postępowania. W takiej sytuacji wezwanie spadkobierców przez ogłoszenie jest obligatoryjne. W konsekwencji należało uznać, iż koszty ogłoszeń zostały prawidłowo naliczone i nie ma podstaw do negowania tego rozstrzygnięcia Sądu Rejonowego.

Mając zatem na uwadze wskazane wyżej okoliczności Sąd Okręgowy na podstawie art. 386 § 1 k.p.c. orzekł, jak w postanowieniu.

Dorota Ciejek Bożena Charukiewicz Krystyna Skiepmo